

- halála következtében beállott interregnum idejére az ország kormányzásáról és ápr. 4-re országgyűlést hirdettek Pestre.
- 25) 1464. Mátyás király koronázó-országgyűlése, melyen megerősítette az aranybullát Nagy Lajos és Zsigmond törvényeivel együtt. Rendezték továbbá a Frigyes császártól visszaváltott korona őrzését.
- 26) 1506. Elhatározták az I. Miksa császár elleni háborút, mert a császár az előző évi rákosi országgyűlésnek reá nézve hátrányos végzése miatt seregével betört az ország nyugati határan.
- 27) 1510. Végzései ismeretlenek.
- 28) 1526. Királyválasztó-országgyűlés, amelyen Zápolyai Jánost Magyarország királyává választották.
- 29) 1527. I. Ferdinánd és feleségének megkoronázása, mely után a rendek még néhány napig tanácskoztak és az ország nyugalmanak biztosítását célzó végzéseket hoztak.

Juhász József.

Jekelfalussy püspök összeütközése Ferenc Józseffel.

AZ EGYHÁZI ÁLLAM megszüntetésével megszűnt a pápa világi hatalma. Új egyházpolitikának kellett bekövetkeznie, hogy a megváltozott viszonyok szerint mégis csak gyakorolni tudja a Szentszék csorbítatlan befolyását a világ katolikusaira. Ez az új egyházpolitika az 1870. évi római vatikáni zsinaton adott programot.

E programm Ferenc József király 1870. augusztus 9-én kelt elhatározásával királyi tetsvényjogainak érvényesítésével helyezkedett szembe. Ennek foganatosításával a magyar kormányt bizta meg, mely a következő nap értesítette is erről a magyar püspöki kart.

A magyar püspöki kar vegyes érzelmekkel fogadta a királyi elhatározást s a vallás és közoktatásügyi miniszternél magyarázatot is kért. Erre Eötvös kultuszminiszter kénytelen volt magyarázatkép kijelenteni szeptember 29-én kelt pótértesítésében, hogy a legfelsőbb rendszabály alá nem tartozhat a római poeni-

tentiariá-nál szorgalmazandó bünfeloldozások, s felmentések, melyek csak lelkiismeretben — in foro interno — alkalmazatnak, továbbá azon esetek, melyek halasztást nem tűrnek, vagy valakinek jó hírnevét veszélyeztetik.

Az ide vonatkozó miniszteri rendelet így szól: 1056. eln. sz.

Méltóságos püspök Úr!

Ő felsége, mint kath. fejedelem e kettős minőségben fel van jogosítva valamint az egyház fenállását biztosítani, ugy egyszersmind az állam jogait s törvényeit az egyház netalántani tulkapásai s tulterjeszkedései ellenében is védeni s sértetlenül fentartani. — Ezen jognak alapján, midőn Ő Felsége az ülésző római zsinat magatartásával szemben folyó évi augusztus hó 9-én kelt legmagasabb elhatározása által a királyi tetszvényjognak érvényesítését elrendelni, s annak foganatosításával a kormányt megbízni méltóztatott, miként erről Méltóságod a kormány részéről ugyanazon hó 10-én értesített is, ez által csak azt szándékozott elérni, nehogy oly zsinati határozatok, vagy pápai leiratok kerüljenek a polgárok kezeibe, melyek tartalmuknál fogva a fejedelmi jogokkal s az állam törvényeivel s nyugalmával meg nem férnek. Nehogy tehát a legf. határozványnak hibásan oly értelem kölcsönöztessék, melyet az épen nem tartalmaz minden habozás s félreértések elkerülése tekintetéből szükségesnek találok kijelenteni, miszerint e legf. rendszabály alá nem tartoznak a római poenitentiáriá-nál szorgalmazandó bünfeloldozások, s felmentések, melyek csak lelkiismeretben — in foro interno — alkalmazatnak; továbbá azon esetek, melyek halasztást nem tűrnek, vagy valakinek jó hírnevét veszélyeztetik. — Fogadja Méltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását. Budán. 1870 évi szeptember hó 29-én. B. Eötvös József s. k.

A kiegyezés után mindenki az udvarral való barátkozó hangulatban volt. Talán azért nem történt különösebb opposzió a királyi tetszvényjog ujbóli érvényesítésével. Egyedül a kuruc Jekelfalussy Vince, ki a szabadságharc bukásával elvesztette szepesi megyéspüspöki székét s csak a kiegyezés után nyerte el a székesfehérvári megyéspüspökséget, nem vett tudomást a királyi tetszvényjogról. Az említett vatikáni zsinat április 24-i és július 18-i dogmatikus határozatait felsőbb engedély nélkül, 1871 január 18-án megküldötte püspöki helyettesének kihirdetés végett Székesfehérvárra.

Jekelfalussy rendelete folytán a zsinati határozatokat ki is hirdették a fehérvári egyházmegyében. Nagy felindulás támadt erre a kormány- és az udvari körökben. Ferenc József király, ki amugy is nehezen ment bele a szabadságharc szepesi püspökének ujbóli egyházfejedelemségébe, maga követelte az úgy ki-

vizsgálását, melynek lefolytatásával a magyar vallás és közoktatásügyi minisztert bizta meg.

A kultuszminiszter 1871 április 10-én hivatalosan felszólította Jekkefalussyt eljárásának igazolására. A nagy püspök erre mély vallásosságából és gavallér magyar úri lényéből fakadó oly gerincességgel, rettenthetlenséggel és felkészültséggel válaszolt, amely méltán egyháztörténelmünk legszebb példái közé sorolható. A miniszterhez intézett nyilatkozata méltó a megörökítésre. (Eredeti sajtó kezű fogalmazványa a szerző birtokában.)

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Méltóztatott Excellenciád mult hó 10-ről 535 eln. szám alatt hozzám hivatalosan intézett, — s általam tisztelettel fogadott felhívásában megrendelni, miszerint adnám be nyilatkozatomat e' két kérdésre nézve:

1) vajjon én a' legutóbbi romai zsinat határozatait csakugyan kihirdettem-e Székesfehérvárott?

2) és ha ez csakugyan megtörtént, miképen tartom én ezen tettemet igazolhatónak szemben Ó felségének törvényes gyakorlaton gyökeredző legfelsőbb elhatározásával és parancsával, melyről én annak idejében értesítettem, sőt arra külön és határozottan figyelmeztetve is lettem.

E' két kérdésre annál őszintébb lesz nyilatkozatom, minél szükségesebb, hogy egy püspök és egy fejedelmünk kormánya között árnyéka se maradjon ama félreértésnek, vagy kételkedésnek, mely a' közügy hasznára soha, de kárára igen is nagyon lehetne.

Tiszteletteljes válaszom tehát az *első kérdésre* nézve következő:

Igen is; én az utolsó vaticani zsinatban múlt évi *Ápril 24-én* és *Július 18-án* ünnepélyesen kihirdetett dogmaticus határozatokat, melyek a' catholika egyház hiveit minden kivétel nélkül kötelezik, s épen azért mielőbb azoknak, a' kiket illet nem melleslegesen, hanem rendes uton köztudomására is adandók, folyó évi *Január hó 18-án* megköldöttem Székesfehérvárra püspöki helyettesemnek, azon meghagyással, hogy azokat nyomtatandó példányokban minden plébánia számára küldje meg, melyek is ott, mint a' szükségelt hitoktatásnak mellőzhetetlen forrásai, az illető archivumokban hivatalosan őriztessenek.

Ez volt rendeletem, — melynek folytán azok székesfehérvárott folyó évi *Márczius hó 3-án* kihirdetettek, valamint egyházi megyém többi plébániáin is.

A' *második kérdésre* nézve azonban már annak tartalmánál fogva is, bővebben kellekik nyilatkoznom; ugyanis:

a) A' *királyi tetsvényt*, mely a' jelen körülményekben ér-

zékenyebben sujtja egyházunkat, mint valaha, soha sem ösmérhettem el *törvényesnek*, mert nincs egy törvényczikk is, mely annak életbeléptetését megrendelné; — de annak egykori használatát sem ösmérhetem el *törvényes gyakorlatnak*, mert épen e' gyakorlat állott ellentétben ama fennálló törvényeinkkel, — melyek rendelik, hogy a' püspökök kormányozzák egyházi megyeiket a' szent Canonok rendelete szerint, már pedig egyházi canonjaink semmi placetumot sem ösmérhetnek el az egyház körén kívül, annál kevésbbé türhetik azt; ennél fogva egyházunk úgy tekintette mindég, és úgy tekinti a' királyi tetszvényt ma is, mint az egyházat lebilincselő idegen beavatkozást, melynek használata akadályul 's nyomasztólag hat mindenkor egyházunkra, melynek hivatása szabadon tanítani minden népeket 's őket megkeresztelni az atyának, fiúnak és szentléleknek nevében.

Legkevesbbé találom pedig helyét eme placetumi gyakorlatnak épen a' *magyar ország apostoli királya kezében*, ki mint apostoli király a' romai szent székek született támasza, 's védője inkább, hogy sem ellenőrije! — Mennyire fér meg ezen királyi tetszvény eszméje a' most divatozó szabadság eszméjével átaljában, azt mellőzöm, — csak annyit mondok, hogy valamint a' catholikus Trón, úgy a' hozzá hűségesen ragaszkodó többnyire catholicus népek érdekében van, támogatni inkább a' romai szent széket, hogy sem némi féltékenységgel lépni fel annak ellenében! — Szabad legyen a' többit Excellenciád saját bölcsességére utalnom; megérintve még is azt, hogy egyházunk és apostoli szent székünk érdekében *volt, van, s' lesz* is mindég, a' magyar koronát védni, támogatni, 's bár örök időkre fenntartani! — de, hogy ugyan ez viszonti érdeke a' magyar koronának is, — ki tagadhatja??

b) Jóllehet a' *hitágazatok* már természetüknél fogva soha se voltak, de nem is lehettek az említett placetumnak tárgyai, mert a' mire *in foro interno* köteleztetünk, az sem a' mi, sem más valaki tetszésétől nem függet! — catholicusok legyenek e'? vagy nem, hiveink? az iránt jelenleg maguk a' hivek szabadon rendelkezhetnek, igaz; de *ha*, és a' *meddig* ök catholicusok, hogy az alatt, és addig egyházunk hitágazataiban épen nem válogathatnak, az is igaz; mert azoknak mindegyike isteni tekintélyen alapszik, miután a' tanító egyház által, hitünk alapelve szerint, maga a' szent lélek isten szóll a' hivekhez. —

Tekintve még is azt, hogy a' múlt évi *Augustus hó 10-én* (: 1411 sz. alatt kelt :) minisztere!női rendelet által, a' szóban forgó királyi határozatról már értesítve valék, ha bár ezen többször említett királyi tetszvénynek váratlan szinte, mint sérelmes ujabbi felébresztése nekem szinte fáj, — eddigi szokott jobbágyi hódolatom ujabbnal bizonyoságaul még is, főpásztori le-

velemet ugyan az nap (:Január 18-án:) Excellenciád Istenben boldogult eldődjének szinte megküldöttem.

c) Excellenciád eldődjének múlt évi *September 29-én 1056* sz. alatt kelt pótértesítése folytán értesülnöm lehetett arról is, hogy az Augustus 10-ki rendszabály alá nem tartoznak azok, mik *csak lelkiismeretben* (:in foro interno:) *alkalmaztatnak*, valamint azok sem, mik *halasztást nem tőrnek*; már pedig a' most kérdésben lévő zsinati határozatok is, csak in foro interno, 's csak lelki ismeretben alkalmaztatnak, mert csak is a' hit tárgyai, — de halasztást sem tőrnek, épen azért, mivel hitágazatok! — A' miniszter halála, vagy akadályozása esetére is folyton működik a' miniszterium; és így, ha a ministerium kezébe jutott, főpásztori levelemre nézve, ama hosszabb idő alatt, míg az Székesfehérvárott nyomtattatott, 's végre Márczius 3-án, 's azon túl, ki is hirdettetett, semmi ellenmondás, vagy letiltás nem jött közbe, (:miután Nagyméltóságodnak 353 eln. szám alatti Márczius hó 6-án kelt, és püspöki helyettesem által Márczius 8-án vett értesítése pár nappal később történt:) jollehet az, ily tőszomszédságban pár óra alatt megtörténhetett volna, mit gondolhattam egyebet:

mint azt, hogy az általam kihirdetendő hitágazatokat maga a' kormány is olyanoknak tekintette, — melyek a' hiveket csak lelkiismeretben (:in foro interno:) kötelezik, és épen azért halasztást sem tőrnek;

mint azt, hogy azok a' magas kormány által is úgy tekintettek, mint olyanok, melyek az államnak se jogait, se törvényeit nem sértik;

mint azt, hogy azok az Isten anyaszentegyházának túlkapásai 's túlterjeszkedései gyanánt vehetők nem lévén, azok ellenében politikailag védelmi intézkedésnek helye nincsen;

mint azt végre, hogy azok saját tartalmuknál fogva, valamint a' fejedelmi jogokkal, ugy az állam törvényeivel, 's annak nyugalmával igen is megférnek.

Hogy pedig csak ezeket lehetett gondolnom, kitetszik onnan is, mivel *ellenkező esetben*, tudta, de birta volna is a' fenséges kormány saját rendeletét kellőleg néhány perczek alatt érvényesíteni.

d) Ezen hitágazatok kihirdetésére pedig annál inkább köteleztettem, nem csak saját lelkiismeretem megnyugtására, de hiveim érdekében is, minél hangosabbakká 's veszélyesebbekké lettek az azok elleni nyilatkozatok, és így azon álláspont elleni mozgalmak is, melyet én ezen dogmák tárgyalásánál, lelkem teljes meggyőződése szerint elfoglaltam! —

Végre *ki kell mondanom őszintén*: mivel hitünk ágazatai bennünket katolikusokat, minden személyválogatás nélkül egy-

aránt köteleznek, engem hazánk törvényei értelmében, akkor lehetett volna kérdőre vonni inkább, ha én a vaticani zsinatban kihirdetett hitágazatoknak mielőbbi kihirdetésével késedelmeskedem, — vagy azt épen elmulasztom vala!

Ime Nagyméltóságú Miniszter úr! ezek azon indokok, a melyek alapján én, ezen dogmaticai már meghozott, és a' jelen körülményekben továbbra nem is halasztható határozatok kihirdetése által elutasíthatlan püspöki köteletségemet teljesíttem, és ezen kihirdetést egyszersmind teljesen igazoltnak tartom, — még pedig mindazon rendeletekkel szemben, melyek a' királyi tetszvény iránt hozattak, illetőleg velem közöltettek.

Egyébként fogadja Nagyméltóságod kiváló nagyra becsülésem őszinte kifejezését, mellyel maradok

Nagyméltóságodnak

Székesfehérvárott 1871 Május 2-án.

alázatos szolgája

Jekelfalussy Vince

székesfehérvári megyéspüspök.

Jekelfalussynak ezen ügyből kifolyólag sok kellemetlenségben volt még része. Elkedvetlenül Rómába ment legjobb barátjához IX. Pius pápához s ott töltötte a szabadságharc utáni szenvedésektől és a királlyal való összetűzés következményeitől alaposan megrövidített hátralévő életét.*)

Barcsay Amant Zoltán.

Tanulság a fehérvári székesegyház megújításából.

A 15. SZÁZAD második felében épült Sz. Jakab templom a török után, vagyis 1702-től fokozatosan alakul át Sz. István plebánia egyházzá, kupola templomból téglalap alakúvá és pedig

*) Jekel- és margittalvi Jekelfalussy Vince régi törzsökös szepesi családból származott. Papi tanulmányait Rómában fejezte be. Hamar elnyerte az esztergomi kanonoki stallumot. A 48-as törvények szentesítése után rövidesen szepesi püspök lett. A nagy események alatt hazájához hű maradt és exponálta magát érte. A szabadságharc leveretése után először az Ujépületbe hurcolták, majd egy ausztriai kolostorba száműzték. A reakció enyhülésekor megengedték, hogy Bécsben lakjon.